

บทที่ 2

การอ่านกับการพัฒนาความคิด

1151302 การอ่านสำหรับครูภาษาไทย

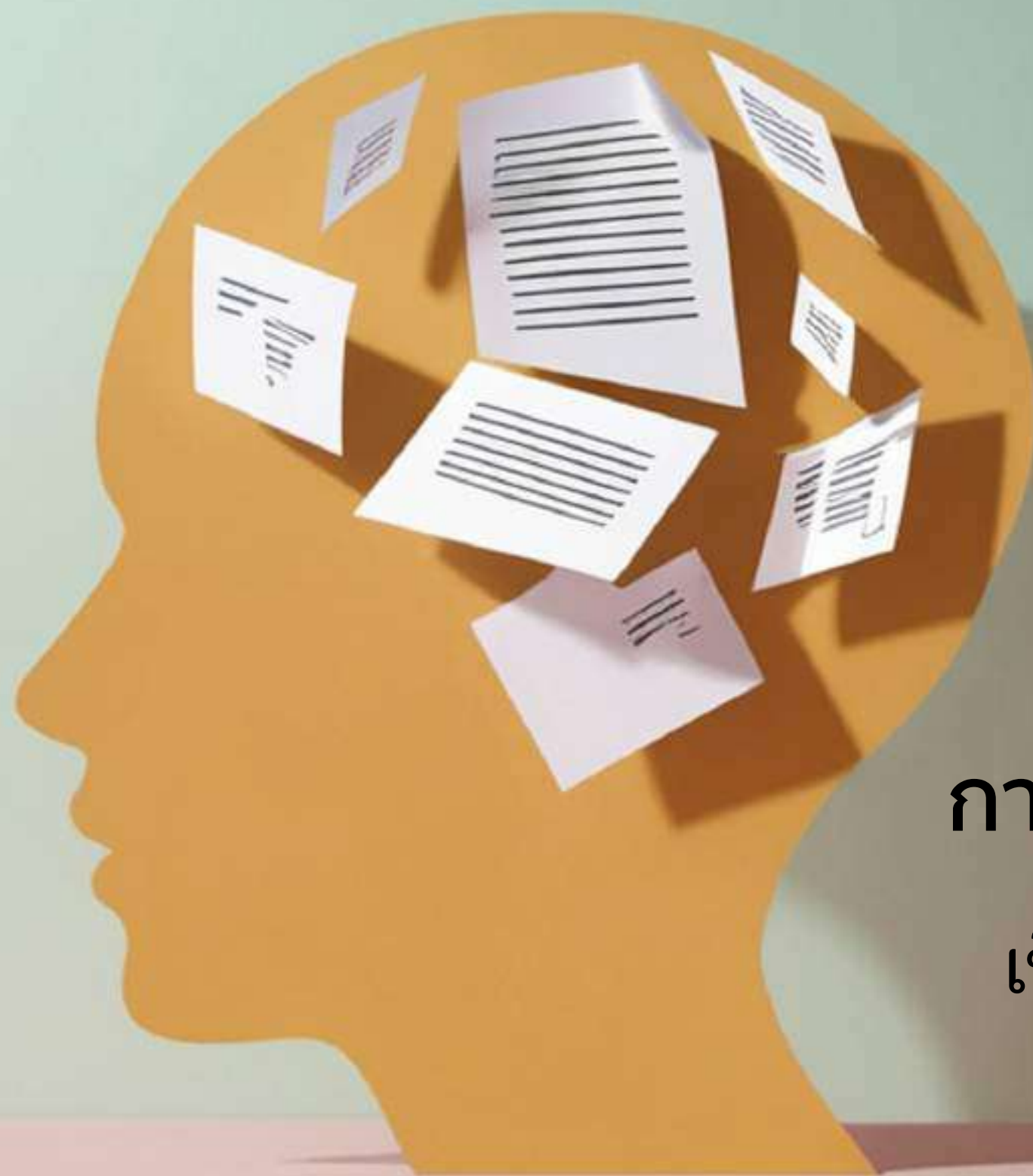
อุภาวรรณ นามศิริ

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการอ่านกับการสร้างภาพในสมองได้
2. ระบุองค์ประกอบของการคิดที่เกิดขึ้นจากกระบวนการอ่าน
3. จำแนกประเภทของการคิดและอธิบายระดับขั้นของการคิดได้อย่างถูกต้อง
4. ประยุกต์ใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ข้อมูลจากการอ่านสารประเภทต่างๆ
5. นำเสนอข้อมูลในรูปแบบผังความคิดหรือผังก้างปลาได้อย่างเป็นระบบ

การอ่านกับการสร้างภาพ
เชื่อมโยงภาษาเข้ากับจินตภาพ

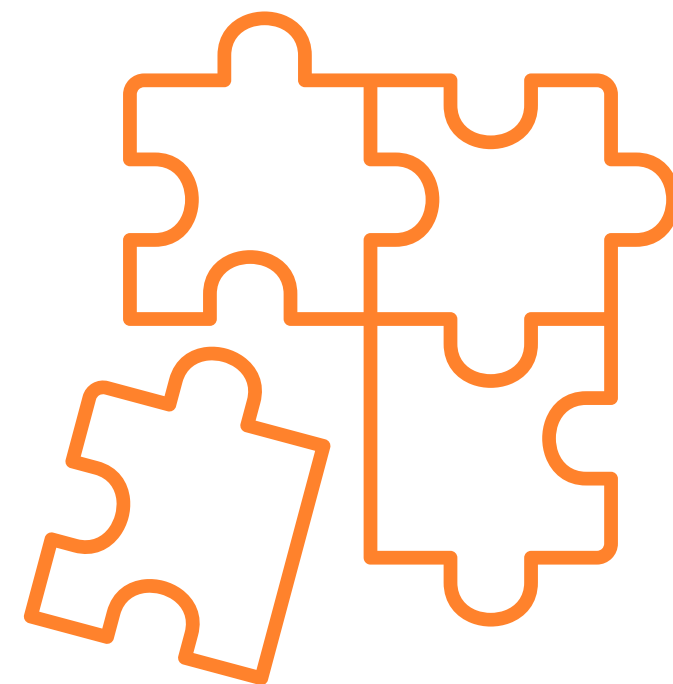
กลไกของการสร้างภาพในสมอง

จินตภาพ (Image)

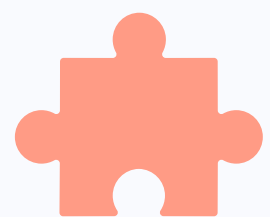
การสร้างภาพในสมองเมื่อรับรู้สัญลักษณ์ทางภาษาช่วยเสริมความเข้าใจและการจดจำ เมื่อเห็นหรือได้ยินคำ สมองจะเชื่อมโยงกับภาพหรือความรู้สึก การมีภาพประกอบช่วยให้เข้าใจและจดจำข้อมูลได้ดีขึ้น และเชื่อมโยงข้อมูลใหม่กับความรู้เดิม ทำให้การเรียนรู้มีความหมายและยั่งยืนมากขึ้น

ทฤษฎีการเข้ารหัสคู่ (Dual Coding Theory)

สมองประมวลผลผ่าน 2 ระบบ คือ ระบบภาษา (Verbal) และระบบภาพ (Non-verbal) ควบคู่กันไป

ประเภทของภาพจากการอ่าน

ภาพฝังใจ

After Image

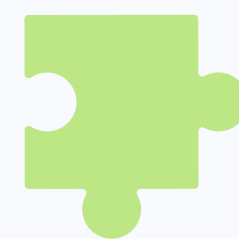
เกิดจากอารมณ์ที่รุนแรง
ความประทับใจ หรือ
ความสะเทือนใจ

ภาพจากการฟัง

Auditory Image

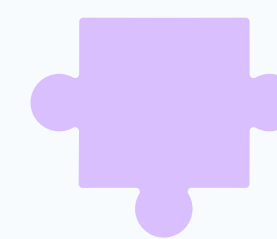
ประกอบสร้างผ่านเสียง
อ่าน อาศัยสมาธิ
และการตีความคำศัพท์

ภาพเห็นจริง

Eidetic Image

ความแจ่มชัดสูงเสมือน
เห็นด้วยตาเปล่า
มักพบมากในวัยเด็ก

ภาพความจำ

Memory Image

ดึงข้อมูลจากคลัง
ประสบการณ์เดิม
แต่อาจเปลี่ยนแปลงได้
ตามข้อมูลใหม่

ปัจจัยสู่ความเข้าใจ

ปัจจัยภายนอก (ตัวบท)

การใช้คำที่เหมาะสม, โครงสร้างประโยคถูกต้อง, ลำดับเหตุการณ์
เป็นเหตุผล และความยาวเนื้อหาที่พอดี

ปัจจัยภายใน (ผู้อ่าน)

ประสบการณ์เดิม (Schema) ทำหน้าที่เป็นวัตถุดิบในการก่อร่างสร้างภาพ
ยังมีประสบการณ์มาก ภาพยิ่งสมจริง

การอ่านกับการพัฒนาการคิด

"การอ่านคือการคิดประเภทหนึ่งที่ถูกกระตุ้นด้วยตัวอักษร"

องค์ประกอบของการคิด

องค์ประกอบทางสมอง

อายุสมอง (Mental Age) และระบบความจำขณะทำงาน (Working Memory) ส่งผลต่อความซับซ้อนในการประมวลผล

องค์ประกอบทางความรู้

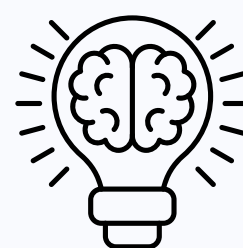
คลังความรู้สะสม (Schema) ทำหน้าที่เป็นโครงข่ายรองรับข้อมูลใหม่ ช่วยในการวินิจฉัยและแก้ปัญหา

ประเภทของการคิด

ขั้นพื้นฐาน

การคิดอย่างเป็นรูปธรรม (Concrete)
และนามธรรม (Abstract)

การจัดกระทำข้อมูล

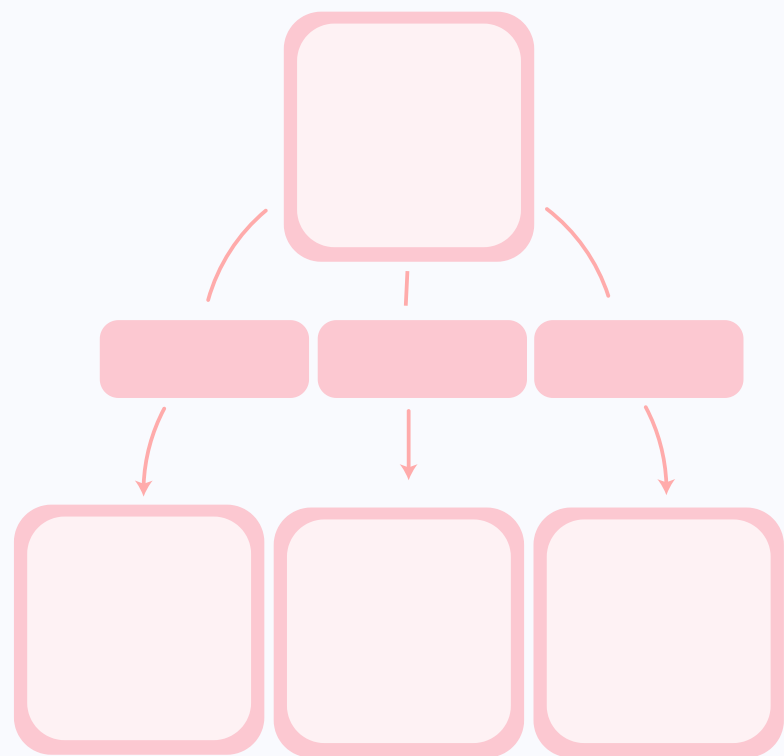
การคิดแบบบูรณาการ (Integrated)
และการคิดอย่างหลากหลาย
(Divergent)

การคิดขั้นสูง

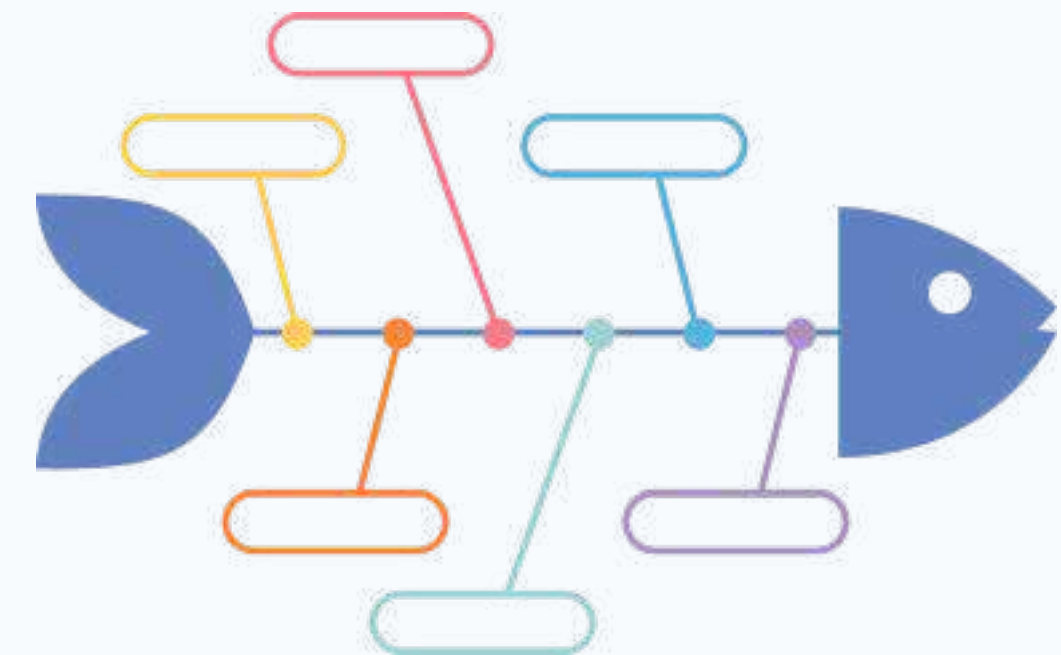
การคิดวิเคราะห์, การคิดอย่าง
มีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์

เครื่องมือฝึกทักษะการคิด

ผังความคิด (Mind Map)

เชื่อมโยงข้อมูลเป็นเครือข่ายตามหลักการทำงานของสมอง

ผังก้างปลา (Fishbone)

วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาอย่างเป็นระบบ (Ishikawa)

เครื่องมือฝึกทักษะการคิด

ผังความคิด (Mind Map) เพื่อการจัดระเบียบข้อมูลอย่างเป็นระบบ

ความหมายของผังความคิด

เครื่องมือทางความคิด ใช้ในการถ่ายทอดไอเดียหรือข้อมูลที่อยู่ใน
สมองออกมาเป็นภาพให้เห็นโครงสร้างอย่างชัดเจน

หลักการเชื่อมโยง เริ่มต้นจากจุดศูนย์กลาง (Main Idea) แล้วแตกแขนง
ไปยังหัวข้อย่อย ลักษณะคล้ายโครงข่ายใยประสาท

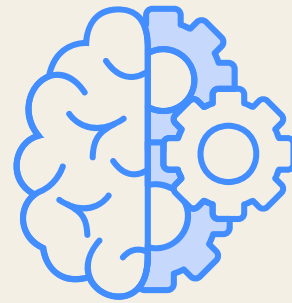
องค์ประกอบสำคัญ ผสมผสานการใช้คำสำคัญ (Keywords) สี สัน และรูปภาพ
เพื่อกระตุ้นการทำงานของสมอง

ความสำคัญของฟังความคิด

จัดระเบียบข้อมูล

ช่วยจัดการเนื้อหาที่ซับซ้อน ทำให้
เห็นภาพรวมและรายละเอียด
ไปพร้อมกัน ทำให้อ่านและ
ทำความเข้าใจได้ง่ายขึ้น

กระตุ้นสมอง

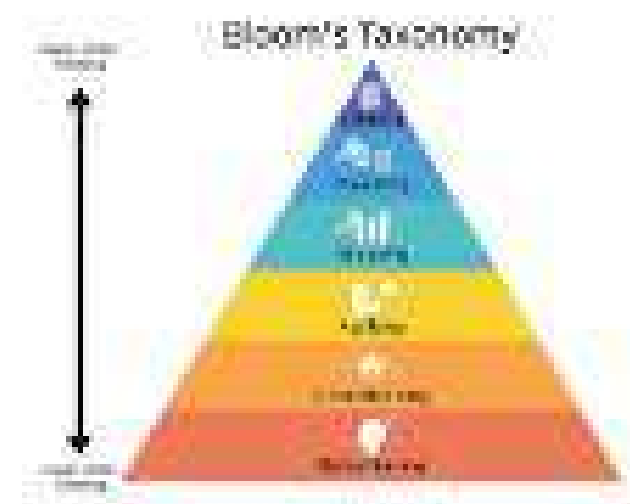
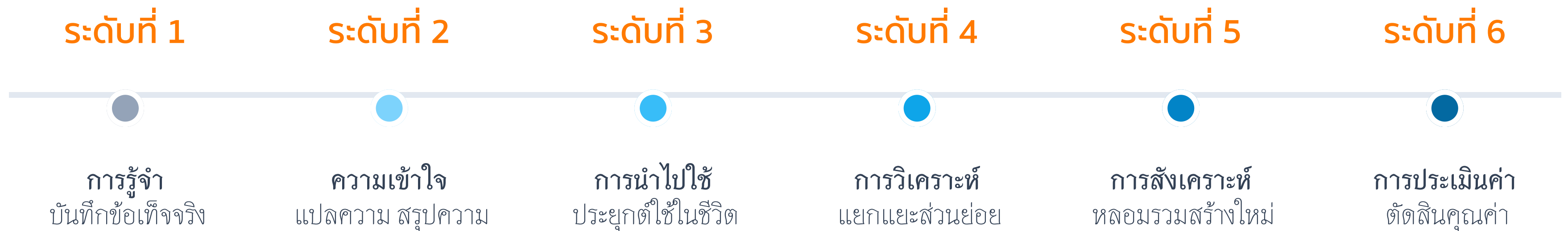
ทำงานทั้งสองซีก ซีกซ้ายวิเคราะห์คำ
และตรรกะ ส่วนซีกขวาประมวลผล
เรื่องสี รูปภาพ และจินตนาการ

เสริมสร้างความจำ

การเชื่อมโยงข้อมูลเป็นเครือข่ายช่วย
ให้สมองจดจำข้อมูลได้ลึกซึ้งและ
ยาวนานกว่าการจดบันทึก
แบบเป็นบรรทัด

ระดับชั้นของการคิด (Bloom's Taxonomy)

การประยุกต์ใช้กับบทอ่าน

ตัวอย่างการนำข้อมูลจากบทอ่าน

มาจัดโครงสร้างและสกัดคำสำคัญเพื่อสร้างผังความคิด

บทอ่าน 1 เสน่ห์สตรีทฟู้ดไทย

สรุปเนื้อหาบทอ่าน

อาหารริมทางของไทยเป็นที่นิยมระดับโลกด้วยปัจจัย 3 ประการ คือ เมนูที่มีความหลากหลาย ราคาที่เข้าถึงได้ง่าย และความสะอาดสบายที่เปิดให้บริการตลอดเวลา สิ่งเหล่านี้ยังช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก และส่งเสริมการท่องเที่ยว

โครงสร้างผังความคิด

○ ศูนย์กลาง สตรีทฟู้ดไทย

└ กิ่งหลัก 1 ปัจจัยความนิยม

- เมนูหลากหลาย
- ราคาถูก
- สะดวกสบาย

└ กิ่งหลัก 2 ประโยชน์

- ขับเคลื่อนเศรษฐกิจ
- ส่งเสริมการท่องเที่ยว

บทอ่าน 1 เส้นนี้สตรีทฟู้ดไทย

บทอ่าน 2 โซเชียลมีเดียกับภาษา

ในยุคดิจิทัลที่โซเชียลมีเดียเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการสื่อสาร พฤติกรรมการใช้ภาษาจึงมุ่งเน้นความรวดเร็วเป็นหลัก ข้อจำกัดด้านเวลาและเครื่องมือนำไปสู่การสร้างสรรคคำสแลงใหม่ ๆ ตลอดจนการสะกดคำแบบย่อเพื่อให้สื่อความได้ไวขึ้น ปรัชญาการณีนี้อาจสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของภาษาที่ลื่นไหลและปรับเปลี่ยนรูปแบบให้เข้ากับวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมออนไลน์ ปฏิเสธไม่ได้ว่าภาษาโซเชียลช่วยเพิ่มสีสัน ทำให้การสนทนามีชีวิตชีวา สะท้อนอารมณ์ความรู้สึกได้อย่างตรงไปตรงมา อีกทั้งยังช่วยสร้างความเป็นกันเองและกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้ใช้งานให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ทว่าความคุ้นชินกับรูปแบบภาษาที่ไม่เป็นทางการเช่นนี้อาจกลายเป็นดาบสองคมหากผู้ใช้งานขาดความระมัดระวัง ปัญหาที่พบได้บ่อยคือการเปลอนำภาษาพูดหรือคำย่อจากโลกออนไลน์มาปะปนในการสื่อสารที่ต้องการความเป็นทางการ สิ่งนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารและอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการทำความเข้าใจ การสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของระดับภาษาและการวิเคราะห์บริบทแวดล้อมจึงเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญ ผู้ใช้ภาษาควรเรียนรู้ที่จะผสานความสร้างสรรค์เหล่านั้นควบคู่ไปกับการรักษาความถูกต้องและเหมาะสมตามกาลเทศะ

โซเชียลมีเดียกับภาษา

สาเหตุของการเปลี่ยนแปลง

ความเร็วในการสื่อสาร

ข้อจำกัดด้านเวลา/เครื่องมือ

ลักษณะของภาษา

สร้างคำสแลงใหม่ (มโน, จบปะ)

สะกดคำแบบย่อ (คืบ, บั๊ย)

ข้อดี

เพิ่มสีสันในการสนทนา

สะท้อนอารมณ์อย่างตรงไปตรงมา

สร้างความเป็นกันเอง

ข้อควรระวัง / ผลกระทบ

การใช้ผิดกาลเทศะ

ปนในการสื่อสารที่เป็นทางการ

ลดความน่าเชื่อถือ

ทำให้เข้าใจคลาดเคลื่อน

แนวทางปฏิบัติ

ตระหนักถึงระดับภาษา

วิเคราะห์บริบท & ตัวบุคคล

ผสมผสานความคิดสร้างสรรค์กับความถูกต้อง

บทอ่าน 3 ภาวะปะการังฟอกขาว

เนื้อหาบทอ่าน

ภาวะปะการังฟอกขาวถือเป็นวิกฤตการณ์ทางนิเวศวิทยาทางทะเลที่ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างและน่ากังวลอย่างยิ่ง ปรากฏการณ์นี้เกิดจากการที่ปะการังเกิดความเครียดจนต้องขับเอาสาหร่ายเซลล์เดียวที่อาศัยอยู่ร่วมกันออกไป ทำให้เนื้อเยื่อของปะการังขาดสารอาหารหล่อเลี้ยง อ่อนแอ และเปลี่ยนเป็นสีซีดขาวเสี่ยงต่อการตาย โดยมีต้นตอสำคัญมาจากปัญหาภาวะโลกร้อนที่ทำให้อุณหภูมิของน้ำทะเลสูงขึ้นอย่างผิดปกติ ประกอบกับการปนเปื้อนของมลพิษทางทะเลจากการปล่อยของเสียและสารเคมีลงสู่แหล่งน้ำ หายนะที่ตามมาจากการเสื่อมโทรมของแนวปะการังคือการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพใต้ท้องทะเลอย่างมหาศาล เนื่องจากระบบนิเวศเสียสมดุล ทำให้สัตว์น้ำนานาชนิดต้องสูญเสียทั้งแหล่งอาหารและแหล่งอนุบาลตัวอ่อนที่ปลอดภัย ซึ่งห่วงโซ่ผลกระทบนี้ย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะย้อนกลับมาสร้างความเสียหายต่อมนุษย์อย่างรุนแรง ทั้งในภาคอุตสาหกรรม การประมงที่ต้องเผชิญกับปริมาณสัตว์น้ำที่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ตลอดจนภาคการท่องเที่ยวที่สูญเสียทรัพยากรธรรมชาติอันงดงาม ส่งผลให้รายได้และเศรษฐกิจในระดับชุมชนไปจนถึงระดับประเทศต้องได้รับผลกระทบตามไปด้วย

บทอ่าน 4 วรรณกรรมสะท้อนสังคม

วรรณกรรมเปรียบเสมือนกระจกเงาบานใหญ่ที่ส่องสะท้อนภาพความเป็นไปของสังคม ในแต่ละยุคสมัยได้อย่างชัดเจน โดยไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่ให้ความบันเทิง แต่ยังช่วยตีแผ่ความจริงหรือปัญหาที่ซุกซ่อนอยู่ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางชนชั้นและช่องว่างระหว่างวัย ผ่านการจำลองสถานการณ์และพฤติกรรมของตัวละครในเรื่อง การสอดแทรกประเด็นทางสังคมเหล่านี้ลงในงานเขียนจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยกระตุ้นต่อมความคิด ทำให้ผู้อ่านเกิดความตระหนักรู้และมองเห็นมิติของปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจในเพื่อนมนุษย์และบริบททางสังคมที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

แก่นหลัก

วรรณกรรมสะท้อนสังคม

กิ่งหลักและกิ่งรอง

- บทบาทของวรรณกรรม
กระจกสะท้อนสังคม
ตีแผ่ความจริง
เครื่องมือกระตุ้นความคิด
- ประเด็นที่สะท้อน
ความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น
ช่องว่างระหว่างวัย
ปัญหาที่ซุกซ่อนในสังคม
- กลวิธีการนำเสนอ
ผ่านพฤติกรรมตัวละคร
การจำลองสถานการณ์
สอดแทรกประเด็นทางสังคม
- ผลลัพธ์ต่อผู้อ่าน
เกิดความตระหนักรู้
มองเห็นมิติของปัญหา
เข้าใจเพื่อนมนุษย์และสังคม

วรรณกรรมสะท้อนสังคม

บทบาทของวรรณกรรม

กระจกสะท้อนสังคม

ตีแผ่ความจริง

เครื่องมือกระตุ้นความคิด

กลวิธีการนำเสนอ

ผ่านพฤติกรรมตัวละคร

การจำลองสถานการณ์

สอดแทรกประเด็นทางสังคม

ประเด็นที่สะท้อน

ความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น

ช่องว่างระหว่างวัย

ปัญหาที่ซุกซ่อนในสังคม

ผลลัพธ์ต่อผู้อ่าน

เกิดความตระหนักรู้

มองเห็นมิติของปัญหา

เข้าใจเพื่อนมนุษย์และสังคม

บทอ่าน 5 ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

สรุปเนื้อหาบทอ่าน

การเตรียมความพร้อมให้แก่บัณฑิตในยุคดิจิทัลที่นวัตกรรมก้าวหน้าอย่างก้าวกระโดดนั้น การมีความรู้เชิงวิชาการเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงอีกต่อไป ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ได้กลายเป็นเกราะป้องกันสำคัญในการวิเคราะห์และคัดกรองความน่าเชื่อถือของข้อมูลมหาศาลที่หลั่งไหลเข้ามาอย่างรวดเร็วเพื่อไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของข่าวสารที่บิดเบือน ขณะเดียวกันความฉลาดทางอารมณ์ก็เปรียบเสมือนสะพานเชื่อมความสัมพันธ์ที่ช่วยให้บัณฑิตสามารถบริหารจัดการความรู้สึก สื่อสารอย่างเห็นอกเห็นใจ และทำงานร่วมกับผู้อื่นที่มีความหลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยิ่งไปกว่านั้น การปลูกฝังเจตคติของการเรียนรู้ตลอดชีวิตยังเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ มีความยืดหยุ่นทางความคิด และพร้อมที่จะพัฒนาทักษะใหม่ ๆ หรือยกระดับความสามารถของตนเองอยู่เสมอ อันจะนำไปสู่การปรับตัวให้เข้ากับทิศทางของตลาดแรงงานและสามารถดำรงชีวิตในโลกที่ผันผวนได้อย่างยั่งยืน

5 ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

5 ทักษะแห่ง ศตวรรษที่ 21

การคิดเชิงวิพากษ์

แยกแยะข้อมูล • วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ

ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)

ทำงานร่วมกับผู้อื่น • บริหารจัดการความรู้สึก

การเรียนรู้ตลอดชีวิต

การพัฒนาทักษะใหม่ๆ อยู่เสมอ

ความคิดสร้างสรรค์

หาวิธีแก้ปัญห • แปลงใหม่

การสื่อสาร

ถ่ายทอดไอเดีย • มีประสิทธิภาพ

เครื่องมือฝึกทักษะการคิด

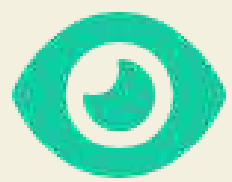
การวิเคราะห์หาสาเหตุอย่างเป็นระบบด้วย ผังก้างปลา (Fishbone Diagram)

ความหมายของฟังก์ก้างปลา

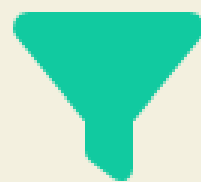
- **แผนผังอิชิกาวะ (Ishikawa Diagram)** เป็นเครื่องมือที่คิดค้นขึ้นเพื่อใช้แสดงการคิดวิเคราะห์ห้หาสาเหตุของปัญหาหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ
- **โครงสร้างเหตุและผล** หัวก้างปลาคือ "ปัญหา" ส่วนก้านก้างปลาคือ "สาเหตุหลัก" และ "สาเหตุย่อย"
- **ภาพรวมที่ชัดเจน** ช่วยให้ผู้อ่านมองเห็นภาพรวมของสาเหตุทั้งหมดที่เชื่อมโยงและส่งผลกระทบให้เกิดเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งขึ้น

ความสำคัญของฟังก์ชันปลา

มองเห็นภาพรวม

ช่วยสกัดข้อมูลจากการอ่านบทความที่มีความซับซ้อน นำมาจัดเรียงให้เห็นโครงสร้าง และเชื่อมโยงบริบททั้งหมดได้ในภาพเดียว

สกัดแก่นอกคต

ป้องกันการด่วนสรุปปัญหาจากมุมมองเพียงด้านเดียว บังคับให้ผู้อ่านต้องค้นหาสาเหตุจากหลายๆ ปัจจัยอย่างมีวิจารณญาณ

ต่อยอดการแก้ไข

เมื่อทราบถึงสาเหตุหลักและสาเหตุย่อยอย่างลึกซึ้งแล้ว ย่อมนำไปสู่การคิดสร้างสรรค์เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด

การประยุกต์ใช้กับบทอ่าน

ตัวอย่างการนำบทอ่าน มาวิเคราะห์โครงสร้างเพื่อสร้างผังก้างปลา

บทอ่าน 1 การละรานทางไซเบอร์

การละรานทางไซเบอร์ (Cyberbullying) คือพฤติกรรมการกลั่นแกล้ง คุกคาม หรือให้ร้ายผู้อื่นผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งถือเป็นภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่มีความรุนแรงและซับซ้อนกว่าการกลั่นแกล้งทั่วไป เนื่องจากผู้กระทำสามารถซ่อนเร้นตัวตนและโจมตีเหยื่อได้ตลอดเวลา ส่งผลให้ข้อมูลเชิงลบ ข่าวลือ หรือภาพที่สร้างความอับอายถูกส่งต่อและแพร่กระจายอย่างรวดเร็วในวงกว้าง อีกทั้งยังทิ้งร่องรอยทางดิจิทัลที่ยากจะลบเลือน การกระทำดังกล่าวนอกจากจะละเมิดสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แล้ว ยังสร้างบาดแผลทางจิตใจอย่างรุนแรงให้แก่ผู้ถูกกระทำ ทำให้เกิดภาวะความเครียด ซึมเศร้า สูญเสียความมั่นใจ และอาจนำไปสู่โศกนาฏกรรมได้ในที่สุด การรับมือกับปัญหานี้จึงจำเป็นต้องมุ่งเน้นที่การสร้างภูมิคุ้มกันทางดิจิทัล การปลูกฝังจริยธรรมในการใช้สื่อ และการส่งเสริมความเห็นอกเห็นใจ เพื่อยกระดับวัฒนธรรมการสื่อสารในสังคมออนไลน์ให้เป็นพื้นที่ที่ปลอดภัยสำหรับทุกคน

บทอ่าน 1 การระรานทางไซเบอร์

การวิเคราะห์ปัญหานี้ด้วยผังก้างปลา ช่วยให้เห็นภาพรวมของสาเหตุหลักอย่างชัดเจน

- 🧠 ปัญหา (หัวปลา) การระรานทางไซเบอร์ในเยาวชน
- 🦴 สาเหตุ (ก้างหลัก) ด้านผู้กระทำ, สภาพแวดล้อมทางสังคม, เทคโนโลยี, และด้านผู้ถูกกระทำ

การละเมิดทางไซเบอร์ (Cyberbullying)

ความยากลำบากในการสร้างระบบรัฐสวัสดิการถ้วนหน้าในประเทศไทย

ความยากลำบากในการสร้างระบบรัฐสวัสดิการถ้วนหน้าในประเทศไทยมีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายมิติที่เชื่อมโยงและส่งผลกระทบร่วมกัน เริ่มจากด้านงบประมาณและภาคการคลังที่เผชิญปัญหาฐานภาษีแคบ การจัดเก็บภาษีมรดกที่ยังไม่เต็มประสิทธิภาพ ภาระงบประมาณรายจ่ายประจำที่อยู่ในระดับสูง และการขาดการปฏิรูปโครงสร้างภาษีอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบกับอุปสรรคด้านโครงสร้างสังคมและประชากรที่ประเทศกำลังเผชิญกับภาวะสังคมสูงวัยขั้นสุดยอด ท่ามกลางปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมแรงงานนอกระบบจำนวนมาก และพลวัตการย้ายถิ่นฐาน นอกจากนี้ในด้านการเมืองและระบบบริหารจัดการยังพบข้อจำกัดสำคัญจากการขาดฉันทามติทางการเมือง วงจรการเมืองที่มักเป็นระยะสั้น อิทธิพลของกลุ่มทุนและกลุ่มผลประโยชน์ รวมถึงข้อบกพร่องในระบบราชการที่ฐานข้อมูลสวัสดิการยังไม่เชื่อมโยงกัน การทำงานมีลักษณะแยกส่วน และระบบการตรวจสอบสิทธิที่ยังมีช่องโหว่ ท้ายที่สุดคือปัจจัยฝังลึกด้านทัศนคติและวัฒนธรรมที่คนในสังคมบางส่วนยังคงมองสวัสดิการเป็นเพียงการสงเคราะห์ การยึดติดกับวัฒนธรรมการพึ่งพาคนในครอบครัว การขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเรื่องระบบภาษี ตลอดจนการขาดความเชื่อมั่นในศักยภาพของภาครัฐ ปัจจัยเชิงโครงสร้างและบริบททางสังคมทั้งหมดนี้จึงประกอบสร้างเป็นความท้าทายที่ทำให้การผลักดันระบบรัฐสวัสดิการถ้วนหน้าให้เกิดขึ้นจริงในสังคมไทยเป็นไปได้อย่างยากลำบาก

ปัญหาหลัก ความยากลำบากในการสร้างระบบรัฐสวัสดิการถ้วนหน้าในไทย

สาเหตุหลักและสาเหตุย่อย

- ด้านงบประมาณและภาคการคลัง

ฐานภาษีแคบ

การจัดเก็บภาษีมรดกที่ไม่เต็มประสิทธิภาพ

ภาระงบประมาณรายจ่ายประจำที่อยู่ในระดับสูง

การขาดการปฏิรูปโครงสร้างภาษี

- ด้านโครงสร้างสังคมและประชากร

การก้าวเข้าสู่ภาวะสังคมสูงวัยขั้นสุดยอด

ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่สูง

สัดส่วนแรงงานนอกระบบที่มีจำนวนมาก

พลวัตการย้ายถิ่นฐานของประชากร

- ด้านการเมืองและนโยบาย

การขาดฉันทามติทางการเมือง

วงจรการเมืองระยะสั้น

อิทธิพลของกลุ่มทุนและกลุ่มผลประโยชน์

- ด้านระบบบริหารจัดการ

ฐานข้อมูลสวัสดิการที่ไม่เชื่อมโยงกัน

ช่องโหว่ในระบบตรวจสอบสิทธิ

การทำงานที่มีลักษณะแยกส่วน

การขาดเสถียรภาพทางการเมืองและนโยบาย

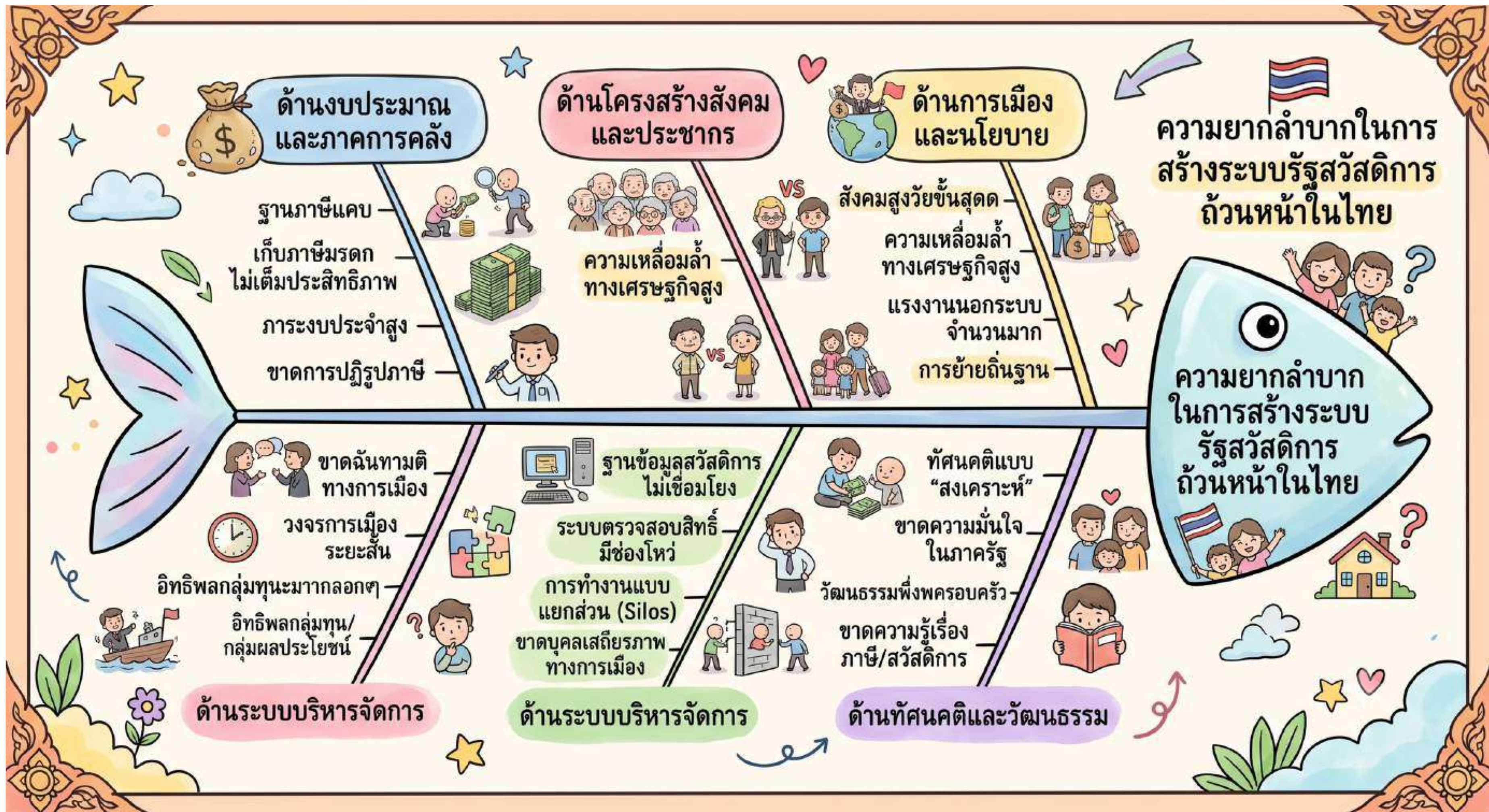
- ด้านทัศนคติและวัฒนธรรม

ทัศนคติที่มองสวัสดิการเป็นการสงเคราะห์

การขาดความมั่นใจในศักยภาพของภาครัฐ

การยึดติดกับวัฒนธรรมการพึ่งพาครอบครัว

การขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องระบบภาษีและสวัสดิการ

การใช้อำนาจและการแก๊สไลต์: ภัยคุกคามทางจิตใจในบริบทการศึกษา

การแก๊สไลต์ (Gaslighting) และการใช้อำนาจในชั้นเรียนเป็นรูปแบบหนึ่งของ การใช้ความรุนแรงทางจิตใจที่ซับซ้อนและส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อสภาพจิตใจของ ผู้ถูกกระทำ โดยพฤติกรรมนี้เป็นการบิดเบือนความจริง สร้างความสับสน หรือปฏิเสธ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อหลอกล่อให้เหยื่อเกิดความสงสัยในความทรงจำ การรับรู้ และ วิจารณญาณของตนเอง ในบริบทของการศึกษา ปรากฏการณ์นี้มักก่อตัวขึ้นจากความ ไม่สมดุลของอำนาจภายในห้องเรียน ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งจากโครงสร้างอำนาจที่เป็น ทางการระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และโครงสร้างอำนาจทางสังคมที่ไม่เป็นทางการระหว่าง เพื่อนร่วมชั้น ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้จะค่อยๆ ทำลายความภาคภูมิใจในตนเองและเปลี่ยน ห้องเรียนให้กลายเป็นพื้นที่ที่ไม่ปลอดภัย

สำหรับการใช้อ่านาจอและการแก๊สไลท์จากครูผู้สอน มักอาศัยความได้เปรียบทางสถานะและการประเมินผลในการควบคุมผู้เรียน ตัวอย่างเช่น เมื่อครูมอบหมายงานด้วยคำสั่งที่คลุมเครือหรือไม่ได้สอนเนื้อหาบางส่วน แต่เมื่อนักเรียนทำผิดพลาดหรือตั้งคำถาม ครูผู้สอนกลับปฏิเสธความบกพร่องของตนเองและตำหนิผู้เรียนว่า "ครูอธิบายไปอย่างชัดเจนแล้ว พวกเธอไม่ตั้งใจฟังเอง" หรือ "เรื่องพื้นฐานแค่นี้ทำไมถึงคิดเองไม่ได้" การกระทำเช่นนี้จะทำให้นักเรียนรู้สึกผิดและเชื่อว่าตนเองไร้ความสามารถจริงๆ นอกจากนี้ยังรวมถึงการใช้ถ้อยคำประชดประชันหรือล้อเลียนปมด้อยของผู้เรียนต่อหน้าชั้นเรียน และเมื่อผู้เรียนแสดงความรู้สึกเสียใจหรืออึดอัดใจ ครูกลับใช้ข้ออ้างว่า "ครูแค่ล้อเล่น ทำไมต้องอ่อนไหวขนาดนี้" ซึ่งเป็นการปิดความรับผิดชอบและทำให้นักเรียนรู้สึกว่าตนเองเป็นฝ่ายผิดที่ตอบสนองมากเกินไป

ในส่วนของการแก๊สไลต์จากการใช้อำนาจของเพื่อนร่วมชั้นเรียน มักแฝงมาในรูปแบบของการกลั่นแกล้งทางสังคม การกีดกัน หรือการแข่งขันทางวิชาการ ตัวอย่างที่พบได้บ่อยมักเกิดขึ้นในการทำงานกลุ่ม เมื่อเพื่อนคนหนึ่งเสนอความคิดเห็นแต่ถูกเพื่อนที่มีอิทธิพลหรือเสียงดังกว่าในกลุ่มเพิกเฉย แต่ต่อมาเพื่อนคนนั้นก็นำไอเดียเดียวกันไปนำเสนอและรับความดีความชอบไว้เอง เมื่อถูกท้วงติง ผู้กระทำอาจตอบโต้ด้วยการทำให้เหยื่อสับสน เช่น "เธอไม่ได้พูดแบบนี้ละ เธอจำผิดหรือเปล่า" หรือ "เธอคิดไปเองคนเดียวแล้ว" อีกหนึ่งตัวอย่างคือการรวมกลุ่มกันสร้างข่าวลือเท็จเกี่ยวกับเพื่อนคนหนึ่ง และเมื่อเหยื่อพยายามอธิบายความจริง กลุ่มเพื่อนกลับประสาณเสียงกันยืนยันข้อมูลเท็จและมองว่าเหยื่อมีอาการหวาดระแวงไปเอง จนในที่สุดเหยื่อก็เริ่มสงสัยในความจริงของตนเอง และเลือกที่จะโดดเดี่ยวตนเองออกจากสังคม

ปัญหาหลัก

(ส่วนหัวปลา) ภัยเงียบจากการแก๊สไลต์และปัญหาพื้นที่ห้องเรียนขาดความปลอดภัย

กลุ่มสาเหตุและปัจจัย (ส่วนหางปลาหลักและหางปลาย่อย)

- ด้านโครงสร้างและระบบอำนาจ
- ด้านพฤติกรรมของครูผู้สอน
- ด้านพฤติกรรมของเพื่อนร่วมชั้น
- ด้านกลไกการกระทำและสภาพจิตใจ

- **ด้านโครงสร้างและระบบอำนาจ**

ความไม่สมดุลของอำนาจภายในห้องเรียน

โครงสร้างอำนาจที่เป็นทางการระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

โครงสร้างอำนาจทางสังคมที่ไม่เป็นทางการระหว่างเพื่อนร่วมชั้น

ความได้เปรียบทางสถานะและอำนาจในการประเมินผล

ความแตกต่างของคุณวุฒิหรืออิทธิพลภายในกลุ่ม

- **ด้านพฤติกรรมของครูผู้สอน**

การมอบหมายงานด้วยคำสั่งที่คลุมเครือ

การปฏิเสธความบกพร่องของตนเอง

การตำหนิผู้เรียนอย่างไม่เป็นธรรม

การใช้ถ้อยคำประชดประชันและล้อเลียนปมด้อย

การปิดความรับผิดชอบเมื่อผู้เรียนรู้สึกอึดอัดใจ

- **ด้านพฤติกรรมของเพื่อนร่วมชั้น**

การแข่งขันทางวิชาการ

การมีสถานะหรือใช้เสียงที่ดังกว่าในการทำงานกลุ่ม

การเพิกเฉยและขโมยความคิดเห็นของเพื่อน

การสร้างข่าวลือเท็จเพื่อทำลายเพื่อนร่วมชั้น

การกลั่นแกล้งและกีดกันทางสังคม

- **ด้านกลไกการกระทำและสภาพจิตใจ**

การใช้ความรุนแรงทางจิตใจ

การบิดเบือนความจริงเพื่อสร้างความสับสน (Gaslighting)

การทำให้ผู้เรียนสูญเสียความภาคภูมิใจในตนเอง

การแยกตัวและโดดเดี่ยวตนเองออกจากสังคมของเหยื่อ

ปัญหาหลัก

(ส่วนหัวปลา) ภัยเงียบจากการแก๊สไลต์และปัญหาพื้นที่ห้องเรียนขาดความปลอดภัย

กลุ่มสาเหตุและปัจจัย (ส่วนก้างปลาหลักและก้างปลาย่อย)

- **ด้านโครงสร้างและระบบอำนาจ**

ความไม่สมดุลของอำนาจภายในห้องเรียน

โครงสร้างอำนาจที่เป็นทางการระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

โครงสร้างอำนาจทางสังคมที่ไม่เป็นทางการระหว่างเพื่อนร่วมชั้น

ความได้เปรียบทางสถานะและอำนาจในการประเมินผล

ความแตกต่างของคุณวุฒิหรืออิทธิพลภายในกลุ่ม

- **ด้านพฤติกรรมของครูผู้สอน**

การมอบหมายงานด้วยคำสั่งที่คลุมเครือ

การปฏิเสธความบกพร่องของตนเอง

การตำหนิผู้เรียนอย่างไม่เป็นธรรม

การใช้ถ้อยคำประชดประชันและล้อเลียนปมด้อย

การปิดความรับผิดชอบเมื่อผู้เรียนรู้สึกอึดอัดใจ

- **ด้านพฤติกรรมของเพื่อนร่วมชั้น**

การแข่งขันทางวิชาการ

การมีสถานะหรือใช้เสียงที่ดังกว่าในการทำงานกลุ่ม

การเพิกเฉยและขโมยความคิดเห็นของเพื่อน

การสร้างข่าวลือเท็จเพื่อทำลายเพื่อนร่วมชั้น

การกลั่นแกล้งและกีดกันทางสังคม

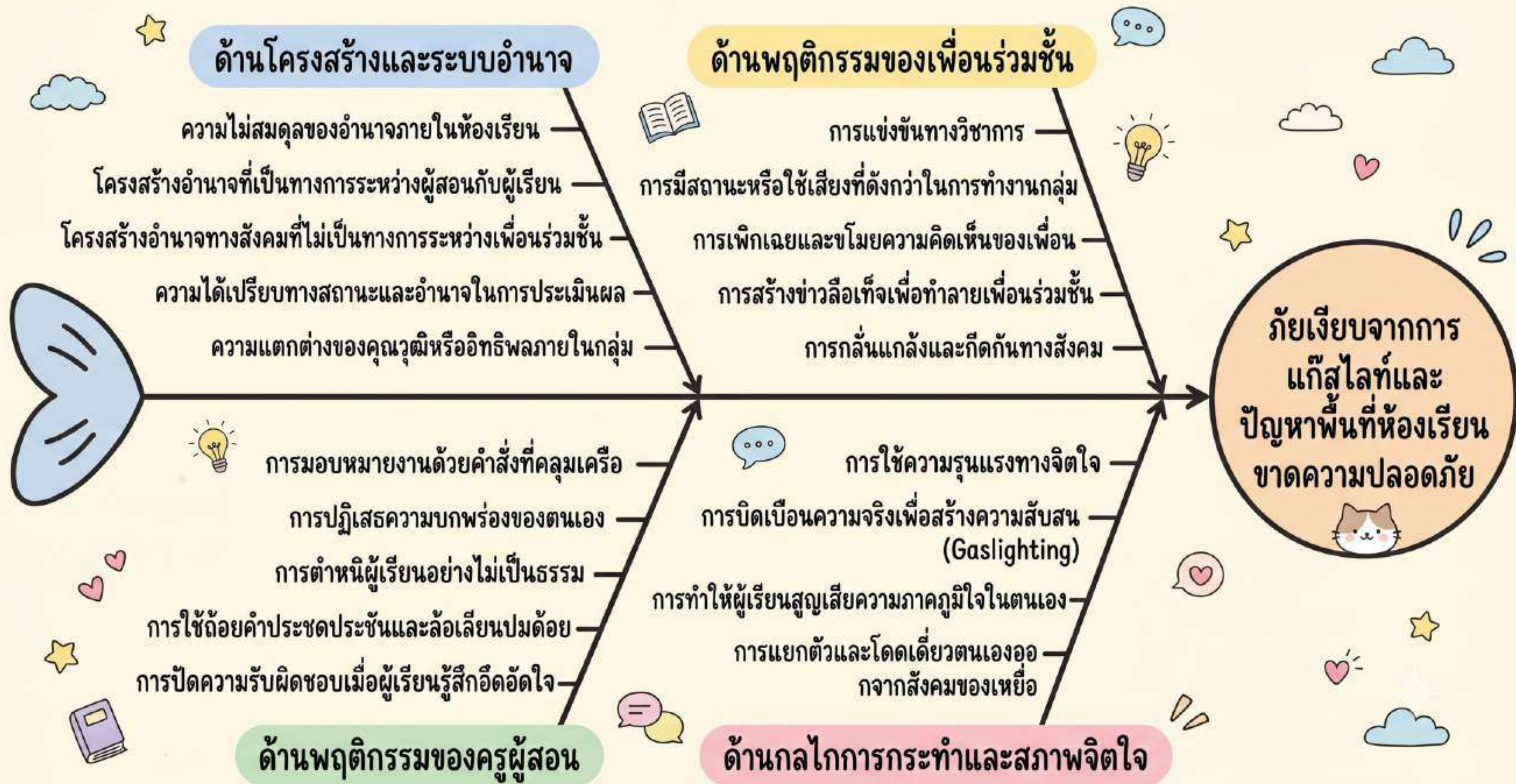
- **ด้านกลไกการกระทำและสภาพจิตใจ**

การใช้ความรุนแรงทางจิตใจ

การบิดเบือนความจริงเพื่อสร้างความสับสน (Gaslighting)

การทำให้ผู้เรียนสูญเสียความภาคภูมิใจในตนเอง

การแยกตัวและโดดเดี่ยวตนเองออกจากสังคมของเหยื่อ

การใช้อำนาจและการแก๊สไลต์: ภัยคุกคามทางจิตใจในบริบทการศึกษา

การแก๊สไลท์ (Gaslighting) ในโรงเรียนและครอบครัว

1. จากครูสู่นักเรียน

คิดมากไปเองหรือเปล่า?
โจทย์มันไม่ได้ยากเลยนะ

- บั่นทอนความสามารถ
- ปฏิเสธความรู้ของนักเรียน
- ผลักความผิดให้อีกฝ่าย
- อ้างความหวังดีเพื่อควบคุม

2. จากเพื่อนสู่เพื่อน

คิดไปเองหรือเปล่า?
พวกเราไม่ได้แกล้งเธอสักหน่อย

- ทำให้อีกฝ่ายรู้สึกด้อยค่า
- กีดกันทางสังคม
- ปฏิเสธพฤติกรรมรุนแรง
- บูลลี่ (Bullying) และไซเบอร์บูลลี่

3. จากผู้อื่นในโรงเรียน

อย่าทำให้เป็นเรื่องใหญ่เลย
นะ เขาแค่หยอกเล่นเอง

- invalidate ความเจ็บปวด
- dismiss ข้อร้องเรียน
- อ้างระบบโชตัสหรือความเคารพ

4. ในครอบครัว

คุณต้องบ้าแน่ๆ
ที่ร้องไห้เรื่องแค่นี้

- invalidate ความรู้สึก
- ปฏิเสธความจริง
- ควบคุมสิทธิ์และอิสรภาพ
- แยกเหยื่อออกจากเพื่อนและคนที่รัก

สิ่งสำคัญที่ควรทำ : ขอความช่วยเหลือ! ดูแลใจตัวเอง!

หน่วยงานให้ความช่วยเหลือ : สายด่วน 1300, สายด่วนสุขภาพจิต 1323

รู้เท่าทันภัยเงียบ: จับได้โฆษณาชวนเชื่อ สแกมเมอร์ และเว็บพนัน

ปัญหาภัยเงียบจากโฆษณาชวนเชื่อของสแกมเมอร์และเว็บพนันออนไลน์ในปัจจุบันมีกลวิธีที่แยบยลและมุ่งเป้าไปที่จุดอ่อนทางจิตวิทยาของผู้คน โดยกลุ่มมิจฉาชีพมักใช้กลลวงทางอารมณ์ ทั้งการสร้างความรัก ความสนิทสนมเพื่อหลอกขอเงิน การกระตุ้นความโลภด้วยข้อเสนอเก๋ไก๋กำไรที่ให้ผลตอบแทนสูงผิดปกติ และการสร้างความหวาดกลัวโดยแอบอ้างเป็นเจ้าหน้าที่เพื่อบีบบังคับให้เหยื่อโอนเงิน ในขณะที่เดียวกันฝั่งเว็บพนันก็จัดกลยุทธ์การตลาดมาหลอกล่อ ไม่ว่าจะเป็นการใช้อินฟลูเอนเซอร์ที่ดูน่าเชื่อถือมาช่วยโปรโมท การสร้างภาพลักษณ์ความร่ำรวยอวดร่ำและเงินก้อนใหญ่ รวมถึงการแจกเครดิตฟรีเพื่อล่อลวงให้คนเริ่มเล่น ซึ่งภัยเหล่านี้มักแฝงมากับสัญญาณเตือนภัยที่สังเกตได้ เช่น การนำเสนอสิ่งที่ดีเกินจริง การสร้างสถานการณ์เร่งด่วนบีบบังคับให้ต้องรีบตัดสินใจ และการพยายามหลอกล่อขอข้อมูลสำคัญอย่างรหัส OTP หรือรหัสผ่านบัญชี ดังนั้นวิธีป้องกันตนเองที่สำคัญที่สุดคือการมีสติ โดยต้องรู้จักหยุดคิดและไตร่ตรองให้รอบคอบ ตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลให้แน่ชัด และหากพบเบาะแสหรือตกเป็นเหยื่อควรรีบแจ้งเหตุสายด่วน 1441 หรือ 1300 เพื่อระงับความเสียหายให้เร็วที่สุด

รู้เท่าทันภัยเงียบ: จับได้โฆษณาชวนเชื่อ สแกมเมอร์ 'มิจจี' และเว็บพนัน

สแกมเมอร์ (มิจจี) เล่นจิตวิทยา

ความรัก
(ตีสนิท ขอเงิน)
ความเก็งกำไร
(ผลตอบแทนสูงผิดปกติ)
ความกลัว
(อ้างเจ้าหน้าที่ คดีความ บีบโหน)

ดีเกินจริง
(Instant rich, Zero Risk)

เร่งด่วนบีบคั้น
(จำกัดเวลา ด่วน)

ขอข้อมูลสำคัญ
(OTP รหัสผ่าน บัญชี)

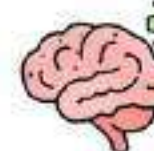
สัญญาณเตือนภัย

กลวิธีเว็บพนัน

Influencer โปรโมท
(นำเชื่อถือ)

ภาพลักษณ์ความรวย
(รถหรู เงินปึกใหญ่)

แจกเครดิตฟรี
(หลอกล่อให้เริ่มเล่น)

ชะลอและไตร่ตรอง
(STOP & THINK)

ตรวจสอบข้อมูล

แจ้งเหตุ
(โทร 1441 / 1300)

วิธีป้องกันตนเอง: มีสติรู้เท่าทัน

ผังก้างปลา (Fishbone Diagram)

ผังก้างปลา (Fishbone Diagram)

สรุป

การอ่านเชื่อมโยงสัญลักษณ์ทางภาษาและจินตภาพในสมอง ช่วยเสริมความเข้าใจและการจดจำ ขึ้นอยู่กับการทำงานร่วมกันของ สมองและประสบการณ์ของผู้อ่าน สามารถจำแนกระดับขั้นตาม ทฤษฎีบลูม ตั้งแต่รู้จำข้อเท็จจริงถึงการประเมินค่า การใช้เครื่องมือเช่นผังความคิดและผังก้างปลา ช่วยจัดระเบียบ ข้อมูลและวิเคราะห์ปัญหาในเนื้อหา ทำให้ผู้เรียนเข้าใจบริบทได้ลึกซึ้ง และมีวิจารณญาณมากขึ้น

บทสรุปและการฝึกปฏิบัติ

กิจกรรมท้ายบท

1. อธิบายความสัมพันธ์ของการอ่านกับการสร้างภาพ
2. วิเคราะห์องค์ประกอบทางสมองและความรู้ที่มีผลต่อการอ่าน
3. อ่านบทความ แล้วเขียนผังความคิด (Mind Map)
4. วิเคราะห์ปัญหาสังคมร่วมสมัยโดยใช้ผังก้างปลา (Fishbone)

